QORTI TAL-MAĠISTRATI (MALTA)

MAĠISTRAT
DR. RACHEL MONTEBELLO B.A. LL.D.

Rikors Numru: 61/2019 RM

Christian Ellul

-Vs-

Matthew Caruana Galizia

Illum, 7 ta' Lulju 2022

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors ipprezentat minn Christian Ellul fir-Registru ta' din il-Qorti nhar is-27 ta' Marzu 2019 fejn talab lil din il-Qorti tikkundanna lill-konvenut Matthew Caruana Galizia jiġi kkundannat iħallasha l-massimu kontemplat fil-Kapitolu 579 tal-Liġijiet ta' Malta bħala danni in riparazzjoni tal-malafama li huwa sofra b'konsegwenza tat-tweets imtella mill-profil tat-twitter ta' Matthew Caruana Galizia nhar is-26 ta' Frar 2018 (ara Dok A u Dok B), nhar is-27 ta' Frar 2018 (ara Dok C), nhar l-14 ta' Marzu 2019 (ara Dok D) u nhar il-15 ta' Marzu 2019 (ara Dok E) bil-ghan li jtellef u jnaqqas ir-reputazzjoni, l-integrita' u l-unur tar-rikorrenti.

U dan previa dikjarazzjoni li bhala awtur tat-tweet li huwa ppublika huwa immalafama u illibella lir-rikorrenti billi attakkalu l-integrita, l-unur u r-reputazzjoni personali kif ukoll professjonali permezz ta' allegazzjonijiet u/jew insinwazzjonijiet ghal kollox inveritjieri u foloz kif ser jigi ppruvat.

Bl-ispejjez kontra l-intimat, li minn issa huwa ingunt in subizzjoni.

Rat ir-Risposta tal-konvenut Matthew Caruana Galizia tal-21 ta' Awwissu 2019 bis-segwenti eċċezzjonijiet:-

"1.Preliminarjament:

(a) Illi l-azzjoni dwat tweets tas-26 ta' Frar 2018 (Dok. A u B) u tas-27 ta' Frar 2018 (Dok. C) hija preskritta a tenur tal-Art. 18 tal-Kap. 579; u

(b) Illi l-fatt illi gew intavolati tlett kawzi ta' libell dwar l-istess pubblikazzjonijiet kotnra l-istess intimat (Avviz Nru. 60,61 u 62/2019) jindika b'mod car l-intenzjoni tar-rikorrenti li jivvessa u johnoq kull kritika.

2. Fil-mertu, ghalkemm fir-Rikors promotur, ma giex indikat mir-rikorrent b'liema parti/partijiet qed ihossu malafamat – u ghalhekk l-esponenti qed jirriserva li jipprezenta eccezzjonijiet ulterjuri wara li r-rikorrenti jaghti din l-informazzjoni – in linea generali, l-esponenti eccepixxa:

(i) Illi l-pubblikazzjoni tammonta ghall-'opinjoni onesta`;

(ii) Illi l-pubblikazzjoni hija wahda privileggjata a tenur tal-Art. 4 (4) (a) tal-Kap. 579; u

(iii) Illi l-pubblikazzjoni tammonta ghal fair comment dwar grajja ta 'interess pubbliku li huma ragjonevoli f'socjeta` demokratika.

Ghalhekk it-talbiet attrici ghandhom jigu michuda bl-ispejjez kontra tieghu."

Rat is-sentenza tagħha tad-29 ta' Jannar 2020 fejn ġiet milqugħa l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut, ossia dik enumerata 1(a) u ġie deċiż li l-azzjoni in kwantu l-pubblikazzjonijiet datati 26 ta' Frar 2018 u 27 ta' Frar 2018 hija preskritta a tenur tal-Artikolu 18 tal-Kapitolu 579 tal-Liġijiet ta' Malta;

Semgħet ix-xhieda;

Rat il-provi kollha u d-dokumenti kollha esebiti;

Rat illi b'digriet tal-5 ta' Marzu 2020 ġie ordnat li l-provi akkwiżiti fl-atti tal-kawża Rikors Numru 59/19 fl-ismijiet **E&S Consultancy Limited v. Caroline Muscat** jgħoddu wkoll bħala prova f'din il-kawża;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ippreżentata mill-attur fis-7 ta' April 2022 in linea ta' trattazzjoni finali u rat ukoll in-nota ta' sottomissjonijiet responsiva tal-konvenut li ġiet ippreżentata fil-15 ta' Ġunju 2022;

Rat l-atti kollha;

Rat illi l-kawża kienet imħollija għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat;

Id-dikjarazzjonijiet impunjati f'din il-kawża huma dawk li ġew pubblikati mill-konvenut fl-14 ta' Marzu 2019 u fil-15 ta' Marzu 2019 fuq il-pjattaforma tal-midja soċjali Twitter: dawn iż-żewġ pubblikazzjonijiet ma ġewx milquta mis-sentenza parzjali mogħtija minn din il-Qorti fid-29 ta' Jannar 2020 fejn ġie deċiż li l-azzjoni safejn tikkonċerna l-istqarrijiet ippubblikati mill-konvenut fis-26 ta' Frar 2018 u fis-27 ta' Frar 2018, hija preskritta. Id-deċizjoni tad-29 ta' Jannar 2020 tfisser li l-Qorti ma tistax tieħu t-tweets tas-26 ta' Frar 2018 u tas-27 ta' Frar 2018 in konsiderazzjoni fid-deliberazzjonijiet tagħha dwar jekk għandhiex tilqa' t-talba tas-soċjeta' attriċi għal malafama u kuntrarjament għal dak sottomess fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha, għandha tillimita l-istħarriġ tagħha biss in kwantu għat-tweets tal-14 u l-15 ta' Marzu 2019.

Fl-14 ta’ Marzu 2019, il-konvenut ippubblika s-segwenti dikjarazzjoni fuq il-pjattaforma tal-midja soċjali, Twitter:-

Jan was investigating tax fraud committed by Kocner and his Maltese lawyers and accountants Ellul & Schranz. Will there be arrests in Maita, too?[1]

Imbagħad, fil-15 ta’ Marzu 2019, huwa ppubblika s-segwenti stqarrija:-

The full report on the Slovakia-Malta tax fraud that Jan Kuciak investigated, for which Slovak police now seem to be saying he was murdered: theshiftnews.com/2019/03/15/the... Still no arrests in Malta for the lawyers and accountants who engineered the scheme.[2]

Il-Qorti tibda biex tosserva li għall-proponibbilita’ tal-azzjoni għal malafama jeħtieġ li jkun hemm xi inferenza li torbot lill-persuna aggravata mal-istqarrija impunjata għaliex jekk il-persuna aggravata m’hijiex identifikata fil-pubblikazzjoni, ma tistax titqies li sofriet ħsara lir-reputazzjoni tagħha u li ġiet malafamata b’effett ta’ dik il-pubblikazzjoni.

Collins, fir-rigward tal-kunċett tal-identifikazzjoni tal-persuna aggravata fil-pubblikazzjoni, jgħid hekk:-

“*A statement can identify a person even though the person is not referred to by name, if it contains material which would lead people acquainted with the person to believe that the or she was the person referred to. Any damages award in such a case needs to take into account that not every person to whom the statement was published will necessarily have understood it to be of and concerning the claimant.*”[3]

---

[1] Dok. D, fol. 5.

[2] Dok. E, fol. 6.

[3] Collins on Defamation (2014 Ed.), Matthew Collins QC. 5.08, p. 107.

Naturalment, meta l-persuna hija msemmija b'isimha f'dikjarazzjoni malafamanti, hija b'hekk identifikata lil dawk kollha li lilhom tiġi ppubblikata dik l-istqarrija u huwa irrelevanti l-fatt li r-reċipjenti tal-istqarrija ma għandhom l-ebda għarfien tal-persuna aggravata.

Jingħad ukoll illi meta l-persuna aggravata m'hijiex imsemmija b'isimha fl-istqarrija impunjata u jeħtieġ li l-qarrej ikollu għarfien dwar xi fatt estrinsiku għall-pubblikazzjoni biex ikun f'pożizzjoni li jidentifika lill-persuna aggravata, jinkombi lill-attur iressaq prova mhux biss tal-persuni li identifikawh mill-pubblikazzjoni iżda wkoll tal-fatti l-oħra li jikkostitwixxu l-għarfien speċjali. F'kull każ iżda, it-test jibqa' wieħed oġġettiv: jekk il-persuna ordinarja u raġjonevoli b'għarfien tal-fatti speċjali u fil-kategorija tal-persuni li lilhom tiġi pubblikata l-istqarrija impunjata, ikunu fehmu raġjonevolment li l-pubblikazzjoni tirreferi lill-persuna mhux imsemmija b'isimha.

"*The test is whether there is 'something in the defamatory manner or in the circumstances in which it is published, which indicates, and enables a jury to find, that particular individuals are defamed, although they are not named.*"[4]

Fid-deċiżjoni fil-każ ta' **MDA Marine Design Associates Ltd v. British Columbia Ferry Services Inc.**[5], intqal hekk minn Fenlon J:-

"*A plaintiff may be identified even though he is not mentioned by name, where a reference is made to something over which he exercises control or for which he has some responsibility.*"

Applikat dan l-insenjament għall-pubblikazzjonijiet in diżamina, il-Qorti fehmet illi l-pubblikazzjonijiet impunjati huma evidentement dwar u jikkonċernaw lil persuni, avukat u accountant b'kunjomhom Ellul u Schranz rispettivament u li jaħdmu taħt l-isem Ellul & Schranz. Huwa minnu li mill-provi jirriżulta li Christian Ellul, l-attur u

---

[4] **Knupffer v. London Express Newspaper Ltd** (1944) AC 116 (HL), p. 119-121.
[55] 2008 BCSC 1432 (para. 20).

Karl Schranz jipprattikaw il-professjoni rispettiva tagħhom permezz ta' kumpannija bl-isem E&S Consultancy Limited u mhux "Ellul & Schranz" iżda huwa daqstant ovvju mill-pubblikazzjoni li l-isem "Ellul & Schranz" huwa l-isem ta' ditta ta' "*lawyers and accountants*" li l-kunjomijiet rispettivi tagħhom huma Ellul u Schranz. Minn dan il-Qorti tikkonkludi illi ġaladarba n-negozju tagħhom hija identifikabbli mill-istqarrija "*lawyers and accountants Ellul & Schranz*", huwa identifikabbli suffiċjentement ukoll l-attur bħala wieħed miż-żewġ persuni li huma involuti f'dan in-negozju, imsemmi wara kollox speċifikatament b'kunjomu.

Mill-provi li ressaq l-attur jirriżulta wkoll li huwa avukat kif ukoll direttur fis-soċjeta' E&S Consultancy Limited li topera fil-qasam tal-kumpanniji: dan ifisser li persuni li jaħdmu f'dan il-qasam partikolari jistgħu jifhmu mingħajr wisq sforz u tiġbid, ir-referenza għal "*lawyers and accountants Ellul & Schranz*" bħala referenza għas-soċjeta' E&S Consultancy Limited li hija tal-attur u ta' sieħbu Karl Schranz li huwa accountant. Għall-Qorti, munita b'din l-informazzjoni, il-konnessjoni bejn "*Maltese lawyers and accoutants Ellul & Schranz*" u l-attur, il-konnessjoni hija evidenti u hi l-fehma tagħha li l-attur huwa identifikabbli fil-pubblikazzjonijiet impunjati.

Mill-provi li ressaq l-attur jirriżulta wkoll illi kien hemm min identifikah bħala wieħed mill-persuni li l-konvenut kien qed jirreferi għalihom fit-tweet tiegħu bħala "*Maltese lawyers and accountants Ellul & Schranz*". Speċifikatament, Dr. Dominic Micallef, Chief Officer Enforcement fil-Malta Gaming Authority, xehed li d-deċiżjoni li ttieħdet mill-Awtorita' biex l-attur u diversi kumpanniji li huwa involut fihom ma jibqgħux jiġu kunsidrati li jissodisfaw ir-rekwiżiti ta' "*fitness u propriety*" għall-finijiet tal-Awtorita', ittieħdet abbażi tar-rapportaġġ li sar fil-midja dwar il-konnessjoni bejn il-kumpanniji li l-attur kien involut fihom u Marian Kocner li kien kien suspettat bil-qtil tal-ġornalista Jan Kuciak u l-għarusa tiegħu, kif ukoll abbażi tal-allegazzjoni li dawn il-kumpanniji kienu intużaw minn Marian Kocner għal ħasil tal-flus bejn Malta u Slovakia.

Barra dan, għandu jingħad ukoll illi għalkemm Christian Ellul, l-attur, huwa identifikat b'mod dirett biss fil-pubblikazzjoni tal-14 ta' Marzu 2019 u mhux ukoll f'dik tal-15 ta' Marzu 2019, il-Qorti tosserva li din issegwi u hija marbuta intrinsikalment mat-*tweet* preċedenti, dan permezz tar-riproduzzjoni tal-istess *tweet* tal-14 ta' Marzu 2019. Dan ifisser li l-qarrej tat-*tweet* tal-15 ta' Marzu 2019 għandu aċċess dirett għall-kontenut tat-*tweet* tal-14 ta' Marzu 2019 fejn hemm referenza iktar speċifika u espressa għall-avukati u accountants li saret referenza għalihom b'mod ġenerali fl-aħħar *tweet* u konsegwentement, jista' faċilment jifhem illi l-attur huwa wieħed mill-persuni msemmija fit-*tweet* tal-15 ta' Marzu 2019 bħala l-"*lawyers and accountants who engineered the scheme*". Konformement, l-identifikazzjoni tal-attur, ġaladarba saret f'pubblikazzjoni waħda, għandha titqies li saret ukoll għall-fini tal-pubblikazzjoni l-oħra.

Iżda fuq kollox, fit-tweet tal-15 ta' Marzu 2019, il-konvenut ipprovda *link* dirett għall-artikolu ppubblikat fuq theshiftnews.com fejn il-qarrej li jaċċedi f'dan l-artikolu bl-użu tal-link, jista' josserva minnufih li l-attur Christian Ellul huwa msemmi b'ismu sħiħ u b'hekk huwa inkonfutabbilment identifikat.

Ikkunsidrat;

Jirriżulta illi fiż-żewġ pubblikazzjonijiet ossia *tweet*s li qegħdin fil-mira ta' din l-azzjoni ta' libell, riprodotti iktar qabel, il-konvenut għamel, in sostanza, dawn l-istqarrijiet: (i) Marian Kocner ikkommetta flimkien mal-avukati u accountants Maltin tiegħu Ellul & Schranz, frodi fit-taxxa (ii) dan il-frodi kien qed jitwettaq permezz ta' skema li kienet tinħadem minn Malta u mill-Isklovakja, skema li ġiet ippjanata ("*engineered*") minn Ellul & Schranz, (iii) Jan Kuciak kien qed jinvestiga proprju din l-iskema ta' frodi fit-taxxa meta ġie maqtul u li din l-investigazzjoni kienet qed titqies possibbilment bħala l-mottiv wara dan l-omiċidju, (iv) jistaqsi għaliex l-avukati u accountants ta' Marian Kocner għadhom ma ġewx ukoll arrestati b'rabta ma' dawn il-fatti.

Minn dan il-Qorti tislet is-segwenti:-

(i) L-imputazzjoni illi Dr. Christian Ellul u Karl Schanz huma l-avukati u l-accountants ta' Marian Kocner;

(ii) L-imputazzjoni li dawn il-persuni kienu involuti flimkien mal-istess Marian Kocner, persuna akkużata bil-qtil ta' gornalista, fl-ippjanar u operazzjoni ta' skema biex jikkommettu reat kriminali, ċioe' frodi fit-taxxa.

(iii) In kwantu speċifikatament għat-*tweet* tal-15 ta' Marzu 2019, il-Qorti taqbel mal-attur illi l-imputazzjoni li tinsilet mill-istqarrija tal-konvenut, hija li l-qtil ta' Jan Kuciak huwa marbut mal-iskema li ħaddem Marian Kocner bl-involviment tal-attur u s-soċju tiegħu Christian Ellul, biex jiġi kommess frodi fit-taxxa.

(iv) Il-Qorti taqbel ukoll illi l-konvenut qed jissuġġerixxi li abbażi tal-involviment tal-attur u s-soċju tiegħu ma' Marian Kocner, abbażi tl-involviment tagħhom fit-twettiq ta' dan il-frodi, u abbażi tal-qtil ta' Jan Kuciak, hemm lok li huma jiġu arrestati.

Iżda kuntrarjament għal dak li ġie sottomess mill-attur, il-Qorti ma taqbilx li l-pubblikazzjonijiet tal-konvenut iwasslu l-imputazzjoni espressa li huwa għandu jiġi arrestat speċifikatament **b'rabta mal-qtil ta' Jan Kuciak** – dan ma jintqal imkien fiż-żewġ *tweets*. Għall-kuntarju, il-Qorti tidentifika l-mertu tat-*tweets* u l-emfasi li sar fihom, fil-kommissjoni ta' frodi fit-taxxa da parti tal-attur u s-soċju tiegħu u mhux fil-qtil ta' Jan Kuciak: kemm hu hekk fit-tweet tal-15 ta' Marzu 2019 il-konvenut jiżvela l-pubblikazzjoni tar-rapport sħiħ dwar "*the Slovakia-Malta tax fraud*" fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com u jitkellem dwar l-avukati u l-accountants li sawwu l-iskema tal-frodi.

Wara kollox, l-imputazzjoni għandha tinftiehem minn persuna raġjonevoli mingħajr wisq sforz u tiġbid iżda hawnhekk, mingħajr sforż u tiġbid mhux raġjonevoli, l-imputazzjoni impunjata mill-attur m'hijiex waħda li titnissel raġjonevolment. Jinsab ritenut illi għad-determinazzjoni ta' jekk stqarrija hijiex kapaci twassal l-imputazzjoni impunjata:-

"*(1)* ***the governing principle is reasonableness*** *(2)* ***the hypothetical reasonable reader is not naïve but he is not unduly suspicious****. He can read between the lines. He can read in an implication more readily than a lawyer and may indulge in a certain amount of loose thinking* ***but he must be treated as being a man who is not avid for scandal and someone who does not, and should not, select one bad meaning where other non-defamatory meanings are available*** ..."[6] [emfasi tal-Qorti]

Għandu jiġi senjalat ukoll illi l-kunċett ta' arrest ma twassalx neċessarjament imputazzjoni ta' ħtija: għall-kuntrarju, fil-fehma tal-Qorti hemm qabża sinjifikanti bejn il-kunċett ta' suspett raġjonevoli ta' ħtija li jifforma l-bażi tal-arrest ta' persuna, u dikjarazzjoni ta' ħtija: l-espressjoni tal-fehma li jista' jkun hemm bażi għall-arrest ta' persuna ma twassalx, kuntrarjament għal dak li ġie sottomess mill-attur, imputazzjoni li dik il-persuna hija ħatja tar-reat.

Fid-deċiżjoni fil-każ **Mirror Newspapers Ltd v. Harrison**[7], ġie ritenut hekk in tema ta' stqarrijiet li jwasslu imputazzjoni ta' suspett jew ta' ħtija:-

"*The ordinary reasonable reader is mindful of the principle that a person charged with a crime is presumed innocent until it is proved that he is guilty. Although he knows that many persons charged with a criminal offence are ultimately convicted, he is also aware that guilt or innocence is a question to be determined by a court, generally a jury, and that not infrequently, the person charged is acquitted.*

---

[6] **Jeynes v News Magazines Ltd** [2008] EWCA.
[7] (1982) 149 CLR 293; [1982] HCA 50.

In this situation, the reader will view the plaintiff with suspicion, concluding that he is a person suspected by the police of having committed the offence and that they have ground for laying a charge against him. But this does not warrant the conclusion that by reporting the fact of arrest and charge, a newspaper is imputing that the person in guilty."

Wisq inqas f'każ bħal dan in diżamina, fejn l-attur ma ġiex u mhuwiex arrestat u l-istqarrija impunjata m'hijiex qiegħda twassal imputazzjoni ta' ħtija iżda qiegħda tissuġġerixxi biss li jista' jkun hemm lok għal arresti abbażi tal-fatti li jsir referenza għalihom fit-*tweet*s tal-konvenut.

Intqal ukoll fl-istess deċiżjoni appena ċitata:-

"*A distintion needs to be drawn between the reader's understanding of what the newspaper is saying and judgments or conclusions which he may reach as a result of his own beliefs and prejudices. It is one thing to say that a statement is capable of bearing an imputation defamatory of the plaintiff because the ordinary, reasonable reader would understand it in that sense, drawing in his own knowledge and experience of human affairs in order to reach that result. It is quite another thing to say that a statement is capable of bearing such an imputation merely because it excites in some readers a belief or prejudice from which they proceed to arrive at a conclusion unfavourable to the plaintiff. The defamatory quality of the published material is to be determined by the first, not by the second, proposition*."

Hija l-fehma tal-Qorti fil-każ odjern illi l-imputazzjoni li wassal il-konvenut bid-dikjarazzjoni tiegħu li għadhom ma sarux arresti f'Malta in konnessjoni ma' skema ta' frodi fit-taxxa li kien involut fiha l-attur, ma tistax titqies raġjonevolment bħala imputazzjoni li l-avukati u accountants Maltin ta' Marian Kocner huma ħatja ta' frodi fit-taxxa, wisq u wisq inqas li huma ħatja tal-qtil tal-ġornalista. Għall-qarrej ordinarju u raġjonevoli, l-imputazzjoni li tinsilet, kif diġa' ġie stabbilit, hi **tal-involviment tal-attur u s-soċju tiegħu ma' Marian Kocner fit-twettiq tar-reat ta' frodi dwar it-**

taxxa li Jan Kuciak kien qed jinvestiga meta ġie maqtul u konsegwentement, tal-eżistenza ta' assoċjazzjoni ma' dan il-qtil, assoċjazzjoni li timmerita investigazzjoni kriminali.

Ikkunsidrat;

Illi biex stqarrija tista' titqies li hija diffamatorja, jeħtieġ li jintwera li din tikkawża ħsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna aggravata jew talanqas li jkollha l-propensita' li tikkawża ħsara serja lir-reputazzjoni.

Dwar il-prova tal-ħsara għar-reputazzjoni, il-Gatley jgħid hekk-

"*Proof that serious harm to reputation has actually occurred will obviously suffice but the claimant need only prove that such harm was likely. The harm need not manifest itself in financial terms, though it may do so: serious harm for the purposes of this provision may also be established by proof that the effect of the libel was to cause others to shun the claimant, or that the claimant was caused serious injury to feelings, distress, hurt and/or humiliation*."[8]

Dan ifisser illi mhux meħtieġ li l-attur iressaq prova li huwa attwalment ġarrab ħsara f'termini finanzjarji jew tanġibbli jew li r-reputazzjoni tiegħu ntlaqitx negattivament b'mod konkret bħala riżultat tal-allegat malafama.

Fl-istess waqt għandu jingħad ukoll li huwa ġeneralment aċċettat fil-ġurisprudenza in materja illi imputazzjoni li l-persuna aggravata kien jew seta' kien possibbilment involut sa ċertu grad, f'attivita` illeċita jew att kriminali jew, fi kliem Collins[9], imputazzjoni li minħabba f'xi kondotta partikolari, il-persuna aggravata huwa "*dishonest or a fraud, a hypocrite, dishonourable, immoral, or actuated by some*

[8] Gatley On Libel and Slander, Twelfth Ed. [2013] 2.6, pg. 41.
[9] 6.10 p. 117.

improper motive, insolvent or unwilling to pay debts or incompetent or otherwise unfit for some role."[10], huma kkunsidrati bhala diffamatorji.

Fil-fehma tal-Qorti, imputazzjonijiet bħal dawk appena identifikati indubbjament jitfgħu dell ikrah fuq l-integrita' tal-attur u huwa kapaċi jikkaġunaw ħsara serja lir-reputazzjoni tiegħu. Fil-fatt, ġie ppruvat li l-istqarrijiet li saru fil-pubblikazzjonijiet in diżamina, u dawk preċedenti, wasslu għar-revoka tal-liċenzi li kienu ġew konċessi lill-attur mill-MFSA u wasslu wkoll biex il-Malta Gaming Authority tqis li applikazzjonijiet li jsiru magħha mill-attur ma jibqgħux jissodisfaw ir-rekwizit ta' *fitness and propriety*. Billi b'dawn id-deċizjonijiet l-attur ġie mwaqqaf milli jipprovdi servizzi lil klienti attivi u prospettivi tiegħu, huwa ppruvat li l-imputazzjonijiet magħmula, meħudin waħedhom, mhux biss huma kapaċi li jikkaġunaw ħsara serja lir-reputazzjoni tal-attur iżda effettivament ikkaġunaw ħsara serja.

Ikkunsidrat;

Illi fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, l-attur jargomenta illi l-fatt illi huwa ppruvat li l-imputazzjonijiet li wassal il-konvenut fl-istqarrijiet tiegħu, huma kapaċi jirrekaw u effettivament ikkaġunaw ħsara serja lir-reputazzjoni tiegħu, ifisser li dawn għandhom jitqiesu bħala diffamatorji u li din il-prova hija biżżejjed biex il-Qorti tiddeċiedi kontra l-konvenut u tikkundannah għall-ħlas ta' danni morali. Għalkemm hu minnu li għas-suċċess tal-azzjoni għal malafama il-prova tal-ħsara sejra lir-reputazzjoni hija *sine qua non*, dan ma jfissirx li l-azzjoni tieqaf hemm. Il-konvenut huwa mogħti d-dritt li jilqa' għall-azzjoni għal malafama b'difiżi varji, fosthom dawk maħsuba speċifikatament fl-Artikoli 4, 4(6), 5, 6 u 7 tal-Att dwar il-Midja u l-Malafama liema difiżi, f'każ li jiġu milqugħa, ikollhom l-effett li jwaqqgħu l-azzjoni għal malafama minkejja li l-kriterju ta' ħsara serja jkun tejoretikament sodisfatt. Dan ifisser li kuntrarjament għal dak sottomess mill-attur, mhux bizzejjed għas-suċċess tal-azzjoni għal malafama l-prova

[10] Fil-kaz celebri **Sim v. Stretch** - 1936, 2 All England Law Reports, 1237 (House of Lords, per Lord Atkin) - gie ritenut illi sabiex jigi stabbilit jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzojni li hi diffamatorja, irid jigi affermat illi "*the words tend to lower the plaintiff in the estimation of right-thinking members of society generally*".

tal-kriterju meħtieġ mill-Artikolu 3(4) tal-Att jekk il-konvenut juri b'suċċess li l-istqarrija diffamatorja li ġiet ippubblikata hija *inter alia* il-verita', l-opinjoni onesta tiegħu jew li l-pubblikazzjoni tikkostitwixxi rapportaġġ in buona fede dwar materja ta' interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

Minn qari tar-Risposta tal-konvenut il-Qorti fehmet li l-konvenut, fil-paragrafu 2(ii) mhux qed jinvoka d-difiża taħt l-Artikolu 5 tal-Att ċioe' d-difiża tal-pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku, iżda dik taħt l-Artikolu 4(2) tal-Att, ċioe' li l-pubblikazzjoni impunjata tirrappreżenta l-opinjoni onesta tiegħu. Din l-eċċezzjoni hija bbażata mhux biss fuq fatt li eżista fiż-żmien li fih tal-pubblikazzjoni tad-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment[11], iżda hija bbażata wkoll espressament u speċifikatament fuq fatt affermat f'pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku ("*id-dikjarazzjoni privileġġjata*") li tkun diġà ngħatat pubbliċità b'mod aċċessibbli għal udjenza kbira f'*medium* stabbilit[12].

Dan qed jingħad għaliex id-dikjarazzjoni privileġġjata li saret referenza għaliha mill-konvenut fir-Risposta tiegħu[13] m'hijiex dik maħsuba fl-Artikolu 5 tal-Kap. 579 fejn il-konvenut fl-azzjoni jiddefendi l-pubblikazzjoni impunjata *per se* bħala pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku, iżda hija dik maħsuba speċifikatament taħt is-subartikolu (4)(a) tal-Artikolu 4 tal-Att. Dan is-subartikolu jorbot esklussivament mad-difiża taħt l-Artikolu 4(2) - dik tal-opinjoni onesta - li jfisser li d-difiża invokata fil-paragrafu 2(ii) tar-Risposta tal-konvenut m'hijiex difiża *ad hoc* u distinta mid-difiża tal-opinjoni onesta, iżda hija parti integrali minn din l-istess difiża.

Għandu jingħad illi għas-suċċess tad-difiża taħt, *inter alia*, l-Artikolu 4(2) tal-Att, jeħtieġ li jintwera li l-persuna aggravata hi persuna pubblika skont it-tifsira taħt is-subartikolu (5) tal-istess Artikolu 4. Issa fost id-definizzjonijiet ta' persuna pubblika

[11] Artikolu 4(2)(c)(i) tal-Kap. 579.
[12] Artioklu 4(2)(c)(ii) u Artikolu 4(4) tal-Kap. 579.
[13] Eċċezzjoni 2(ii).

għall-finijiet tad-difiża tal-opinjoni onesta, l-Att jinkludi persuna li abitwalment teżercita professjoni, arti jew sengħa fejn il-fatti attribwiti lilha jirreferu għat-twettiq ta' dik il-professjoni arti jew sengħa. F'dan il-każ, il-Qorti hi tal-fehma li dan ir-rekwiżit huwa sodisfatt għaliex effettivament, l-attur huwa accountant kif ukoll uffiċjal ossia direttur ta' soċjeta' kummerċjali li teżerċita negozju konsistenti *inter alia* fil-provviżjoni ta' dawk is-servizzi speċifikati fl-istatut tagħha. Inoltre, il-fatti attribwiti lilu mill-konvenut fil-pubblikazzjonijiet impunjati jirreferu sewwasew għall-prestazzjoni ta' dawk is-servizzi ċioe' illi l-involviment tal-attur bħala accountant f'attivitajiet u transazzjonijiet finanzjarji suspettużi li kienu fil-mira tal-investigazzjonijiet ġornalistiċi ta' Jan Kuciak li nqatel possibbilment minħabba din l-investigazzjoni li kien qed iwettaq.

Għas-suċċess ta' din id-difiża, il-konvenut jeħtieġlu juri wkoll illi l-istqarrija impunjata tikkostitwixxi stqarrija ta' opinjoni u mhux stqarrija ta' fatt[14]. Fir-rigward, jinsab ritenut illi:-

"*A statement might be either a statement of fact or an expression of opinion depending on the context. The form in which the statement appeared and the style adopted by the publisher will often be decisive.*

...

*Some assertions of fact may be defended as expressions of opinion, **if they are in the nature of deductions of conclusions arrived at by the publisher from other facts which are sufficiently stated or indicated**, where it will be obvious to the reasonable person that the publisher could not have had direct knowledge of the matter stated and must have been expressing a view or inference*"[15] [emfasi tal-Qorti]

Il-Qorti tqis li l-istqarrijiet impunjati f'din il-kawża, pubblikati fit-*tweets* tal-konvenut tal-14 ta' Marzu 2019 u l-15 ta' Marzu 2019, m'humiex stqarrijiet ta' fatt iżda

[14] Artikolu 4(2)(a) tal-Kap. 579.
[15] Collins, 9.12 p. 192.

jikkostitwixxu dikjarazzjoni tal-konklużjoni jew il-fehma li wasal għaliha l-konvenut abbażi tal-fatti li jinsabu indikati fl-istess *tweet*s.

Inoltre, għandu jingħad illi mhux meħtieġ li l-konvenut jipprova l-verita` sostanzjali ta' **kull** allegazzjoni ta' fatt li fuqha tinsab imsejsa l-opinjoni u huwa biżżejjed biex jingħata sostenn fattwali sufficjenti lill-kummenti tal-konvenut. Fir-rigward, Collins jirritjeni illi m'huwiex daqstant relevanti li jkun sar "*misstate*[ment] *one of the foundational facts*" jew li l-konvenut ma jkunx għamel referenza ċara fil-pubblikazzjoni għall-fatti **kollha** li kienu noti lilu[16]: huwa biżżejjed li jkun eżista xi fatt indipendenti fiż-żmien tal-pubblikazzjoni u li persuna onesta setgħet qablet mal-espressjoni tal-fehma tal-konvenut fil-pubblikazzjoni tiegħu[17]. **Għalhekk, il-fatt li l-konklużjoni li wasal għaliha u li esprima fil-pubblikazzjoni tiegħu il-konvenut, tista' ma tkunx korretta, ma jfissirx neċessarjament li d-difiża tal-opinjoni onesta għandha tfalli**.

B'referenza għall-ħtiġiet tal-Artikolu 4(2)(b) tal-Att, il-Qorti tqis illi l-bażi tal-opinjoni tal-konvenut li l-attur u s-soċju tiegħu kienu involuti ma' Marian Kocner fil-kommissjoni ta' frodi fit-taxxa u l-ħtieġa li tiġi investigata il-konnessjoni Maltija ma' Marian Kocner billi jitwettqu arresti wkoll f'Malta, hija indikata sufficjentement fil-pubblikazzjonijiet ossia *tweet*s tal-14 ta' Marzu 2019 u tal-15 ta' Marzu 2019.

Dan permezz ta' (i) id-dikjarazzjoni li Jan Kuciak kien qed jinvestiga skema li permezz tagħha Marian Kocner kien qed iwettaq frodi fit-taxxa (ii) id-dikjarazzjoni li Jan Kuciak kien qed jinvestiga din l-iskema ta' frodi; (iii) id-dikjarazzjoni li r-rapport sħiħ dwar din l-iskema ta' frodi ġie pubblikat fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com[18];

---

[16] 9.29 p. 196.

[17] Din il-fehma Collins jibbażaha fuq il-premessa li:- "*The section 3 defence* [l-ekwivalenti tal-Artikolu 4(2) tal-Att) ... *liberalizes the law quite radically. It will seemingly be open to defendants, in order to establish the third condition for the operation of the defence, to fish around for facts, or matters asserted to be facts in privileged statements, even if those facts or matters were not known to them at the time they expressed their opinions ...*" – Collins On Defamation, *supra* 9.32 p. 198.

[18] Fit-*tweet* tal-15 ta' Marzu 2019, il-konvenut ipprovda *link* għall-artikolu pubblikat dakinhar stess fuq is-sit elettroniku theshiftnews.com, li fih rapport dettalljat dwar l-iskema ta' frodi fit-taxxa tal-VAT li fiha kienu

(iv) id-dikjarazzjoni li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tqis din l-investigazzjoni ta' Jan Kuciak bħala mottiv għall-omiċidju tiegħu u fuq kollox, (v) l-indikazzjoni permezz ta' *hyperlink* formanti parti mit-*tweet* tal-14 ta' Marzu 2019, tal-fatt li Marian Kocner ġie arrestat in konnessjoni ma' dan l-omiċidju, *hyperlink* li jwassal lill-qarrej direttament għall-artikolu ppubblikat fuq is-sit elettroniku tal-OCCRP dwar l-arrest tal-istess Marian Kocner għall-omiċidju ta' Jan Kuciak[19].

Ikkunsidrat;

Illi in kwantu għar-rekwiżit ta**l-paragrafu (ċ)(i) tal-Artikolu 4(2) tal-Att**, ċioe' li jrid jintwera illi persuna onesta setgħet ikollha dik l-opinjoni abbażi ta' kwalunkwe fatt li eżista fiż-żmien li fih id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment kienet ippubblikata, ġie ritenut fir-rigward illi **kwalsiasi fatt relevanti jista' jiswa għall-fini ta' din il-prova**, basta jintwera wkoll li persuna onesta setgħet kellha l-istess opinjoni impunjata abbażi tal-fatt jew dawk il-fatti invokati mill-konvenut in sostenn tad-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu[20]. Mhux meħtieġ għas-suċċess ta' din id-difiża li jintwera li l-konvenut kien jaf b'dawk il-fatti meta esprima l-opinjoni tiegħu u kif diġa' ngħad, mhux meħtieġ lanqas li tiġi ppruvata l-verita' ta' kull allegazzjoni ta' fatt li fuqu qed jiġi allegat li l-opinjoni ġiet ibbażata. **Lanqas jidher li huwa relevanti għall-fini tad-difiża tal-opinjoni onesta taħt l-Att li wieħed mill-fatti fondamentali tal-istqarrija ġie kwotat ħażin jew li persuni onesti oħrajn setgħu ifformulaw opinjonijiet differenti abbażi tal-fatti kollha mistqarra**, purche' persuna onesta,

---

involuti l-kumpanniji Maltin ta' Marian Kocner li twaqqfu mis-soċjeta' attriċi E&S Consultancy Limited, skema li kienet qed tiġi investigat minn Jan Kuciak fiż-żmien meta nqatel.

[19] Għall-Qorti, anke jekk il-qarrej ta' dawn it-*tweet*s jagħżel li ma jaqrax il-materjal kollu oġġett tal-*hyperlink*, l-ewwel sentenza tal-*linked content* ["*OCCRP. BREAKING: Local media are reporting that Marian Kocner, a wealthy Slovak businessman, has been charged in connection with the murders of investigative jouralist Jan Kuciak and Martina Kusnirova...*"] tirriżulta mit-*tweet* innifsu u hija biżżejjed biex tipprovdi parti mill-indikazzjoni tal-bażi tal-opinjoni tal-konvenut kif imfissra fit-*tweet* tiegħu li jistenna li jkun hemm arresti f'Malta.

[20] Din il-fehma Collins jibbażaha fuq il-premessa li:- "*The section 3 defence* [l-ekwivalenti tal-Artikolu 4(2) tal-Att) ... *liberalizes the law quite radically. It will seemingly be open to defendants, in order to establish the third condition for the operation of the defence, to fish around for facts, or matters asserted to be facts in privileged statements, even if those facts or matters were not known to them at the time they expressed their opinions* ..." – On Defamation, *supra* 9.32 p. 198.

nonche' armata bil-benefiċċju ta' fatti jew informazzjoni addizzjonali, setgħet ġenwinament tesprimi dik il-fehma li hija impunjata mill-persuna aggravata[21].

Wara kollox, huwa l-jedd ta' kull individwu li jifforma opinjonijiet u jesprimihom lil ħaddieħor u għandu dritt ukoll jirrejaġixxi u jirrispondi għal dak li jiġri madwaru b'mod soġġettiv, anke jekk f'dan il-proċess ikun wasal għal konklużjonijiet mhux korretti: "*the right to make honest but derogatory expressions of opinions on such matters was and is an important safeguard for freedom of expression*".[22]

Minn din il-perspettiva jidher illi d-difiża tal-opinjoni onesta taħt l-Att hija ferm iktar liberali u flessibbli mid-difiża tal-kumment ġust li kien disponibbli qabel id-dħul fis-seħħ tal-Att XI tal-2018: liberalizzazzjoni li hi konsistenti ma' applikazzjoni iktar vantaġġuża ta' difiża li hija maħsuba biex tkompli tippromowovi u ssaħħaħ l-interess pubbliku fil-liberta' tal-espressjoni.

Il-konvenut invoka wkoll id-dispożizzjonijiet **tal-Artikolu 4(2)(ċ)(ii) u tal-Artikolu 4(4)(a) tal-Att** in sostenn tad-difiża tal-opinjoni onesta, ċioe' illi persuna onesta setgħet kellha l-istess opinjoni **abbażi ta' kull ħaġa affermata bħala fatt f'dikjarazzjoni privileġġjata ppubblikata qabel id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment**. Hawnhekk il-konvenut jeħtieġlu jipprova li huwa fformula l-fehma tiegħu u ppubblika l-opinjoni impunjata abbażi ta' fatt li kien qara jew sema' f'xi pubblikazzjoni fuq materja ta' interess pubbliku pubblikata f'medium stabbilit u li persuna onesta setgħet tesprimi l-istess opinjoni tiegħu kieku tkun a konoxxenza ta' dan il-fatt. Kif rajna, il-konvenut mhux qed jinvoka d-difiża taħt l-Artikolu 5 tal-Att fejn allura, kien ikollu jissodisfa r-rekwiżit li l-pubblikazzjoni impunjata, irid ikun *in toto* jew in parti dwar materja ta' interess pubbliku. Għalhekk, għall-finijiet tar-rekwiżit tal-paragrafu (ċ)(ii) tal-Artikolu 4(2), m'hijiex l-istqarrija impunjata li trid tkun dwar materja ta' interess pubbliku iżda hija dik il-pubblikazzjoni li l-konvenut

[21] Ara spjegazzjoni ta' Collins, 9.28 u 9.29, p. 186.
[22] **Joseph v. Spiller**, Lord Phillips, 2010, UKSC, 53 (2011) A.C. 852.

jikkontendi li fiha jkun ġie affermat fatt jew fatti li abbażi tagħhom persuna onesta setgħet tikkondividi l-opinjoni impunjata, li trid tittratta dwar materja ta' interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

Fil-fehma tal-Qorti, il-konvenut ressaq prova konkreta li d-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu hija bbażata fuq għadd ta' fatti li eżistew fiż-żmien tal-pubblikazzjonijiet u li għandhom bażi fattwali sostantiva, fosthom: il-fatt li l-attur huwa avukat filwaqt li s-soċju tiegħu huwa accountant u aġixxew għal numru ta' snin bħala diretturi u *company secretary* rispettivament fiż-żewġ kumpanniji Maltin li huma waqqfu f'Malta għal Marian Kocner; il-fatt li, kif ammess mill-attur innifsu, is-soċjeta' li fiha huwa direttur (E&S Consultancy Limited) u li waqqfet dawn il-kumpanniji għal Marian Kocner, kellha sehem f'waħda minn dawn il-kumpanniji; il-fatt li l-istess attur kien iżżewweġ lit-tifla ta' Marian Kocner ftit taż-żmien wara l-inkorporazzjoni tal-kumpanniji Maltin u b'hekk kien hemm rabta familjari bejnu u bejn Marian Kocner; il-fatt li Jan Kuciak kien qed jinvestiga skema ta' frodi fit-taxxa tal-VAT kommess bl-involviment attiv taż-żewġ kumpanniji Maltin ta' Marian Kocner, fost kumpanniji oħrajn, fiż-żmien meta l-attur kien imexxu flimkien ma' Kocner dawn iż-żewġ kumpanniji; il-fatt li Jan Kuciak ġie maqtul; il-fatt li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tikkunsidra l-investigazzjoni ġornalistika ta' Jan Kuciak fl-iskema ta' frodi kommess bl-involviment tal-kumpanniji Maltin ta' Kocner, bħala mottiv għall-omiċidju tiegħu; il-fatt li Marian Kocner ġie mixli bil-qtil ta' Jan Kuciak; u diversi fatti oħrajn li jirriżultaw mill-investigazzjonijiet ġornalistiċi kondotti minn Jan Kuciak b'rabta mal-attivitajiet illegali ta' Marian Kocner tramite skema ta' kumpanniji fosthom il-kumpanniji Maltin ta' Kocner imwaqqfin mis-soċjeta' attriċi E&S Consultancy Limited u d-diretturi tagħha – fatti li ma ġewx kontestati jew miċħuda mill-attur.

Il-Qorti hija wkoll sodisfatta li l-konvenut irnexxielu jipprova abbundantement illi d-dikjarazzjoni tal-opinjoni tiegħu hija bbażata wkoll fuq fatti affermati bħala tali

f'dikjarazzjonijiet privileġġjati pubblikati qabel id-dikjarazzjoni impunjata. Dawn id-dikjarazzjonijiet privileġġjati jikkonsistu:

(i)in kwantu għat-*tweet* tal-15 ta' Marzu 2019, fil-pubblikazzjoni tal-15 ta' Marzu 2019 fuq il-ġurnal elettroniku theshiftnews.com ta' artikolu dettalljat. Hawnhekk ġew elenkati l-fatti saljenti dwar il-konnessjoni u l-involviment tal-attur mal-kumpanniji Maltin ta' Marian Kocner, kif ukoll dettalli dwar it-transazzjonijiet kontroversjali ta' miljuni ta' euro li kienu qed jiġu investigati minn Jan Kuciak u fejn ġie ċitat ukoll bħala fatt li l-Kummssarju tal-Pulizija Slovak Tibor Gaspar waqt konferenza televiżiva, iddikjara li l-qtil tal-ġornalist kien x'aktarx marbut max-xogħol investigattiv tiegħu.

(ii) il-pubblikazzjoni tal-investigazzjonijiet ġornalistiċi ta' Jan Kuciak fuq is-sit elettroniku tal-ġurnal Aktuality.sk, li huwa *online news portal* u bħala tali huwa mhux biss medium stabbilit iżda wkoll medium aċċessibbli faċilment minn udjenza indefinita.

Għall-Qorti, dawn il-pubblikazzjonijiet ilkoll jissodisfaw il-kriterji tal-Artikolu 4(4)(a) tal-Att biex jitqiesu bħala dikjarazzjonijiet privileġġjati li fihom ġew affermati l-fatti li abbażi tagħhom il-konvenut għamel id-dikjarazzjonijiet impunjati mill-attur. Pubblikazzjonijiet li bla dubju, mhux biss diġa' ngħataw pubbliċita' b'mod aċċessibbli għal udjenza f'medium stabbilit iżda huma wkoll dwar materja ta' interess pubbliku.

Gatley jelenka serje ta' materji li skont diversi deċiżjonijiet tal-qrati in tema tal-kunċett tal-interess pubbliku, ġew meqjusa bħala ta' interess pubbliku:-

"... the business of government and political conduct; ... the fair and proper administration of justice; ... the conduct of the police; ***cheating****, corruption ...* ***involvement in serious crimes; corporate malpractice****; ...*"[23] (emfasi tal-Qorti)

[23] *Supra*, 15.6, p. 645, 646.

Inqtal ukoll li materja tkun ta' interess pubbliku: "*if it was 'such as to affect people at large, that they may be legitimately interested in, or concerned at, what is going on; or what may happen to them or to others*."[24]

Il-Qorti tqis li s-serje ta' pubblikazzjonijiet fuq is-sit elettroniku Aktuality.sk tal-investigazzjonijiet intensivi li kien qed iwettaq il-ġornalista Jan Kuciak b'rabta mal-frodi fit-taxxa imwettaq minn Marian Kocner permezz ta' skema ta' kumpanniji - fosthom u b'mod ewlieni l-kumpanniji Maltin li kienu involuti fihom l-attur u s-soċju tiegħu – jistgħu faċilment jitqiesu bħala pubblikazzjonijiet dwar materja ta' interess pubbliku.

In kwantu għall-fatti dikjarati fil-pubblikazzjoni fuq theshiftnews.com fil-15 ta' Marzu 2019, bla dubju, dan ir-rapportaġġ, li fih sintesi tal-iskema tal-frodi fit-taxxa tal-VAT li kien qed jitwettaq bl-involviment tal-kumpanniji Maltin ta' Marian Kocner, ukoll huwa bla dubju dwar materja ta' interess pubbliku. Speċifikatament, ir-referenza għad-dikjarazzjoni uffiċjali li l-mottiv wara l-qtil tal-ġornalista kien marbut max-xogħol ġornalistiku investigattiv tiegħu, ma tistax ma titqiesx li hija materja ta' interess pubbliku speċjalment meta l-arrest u l-prosekuzzjoni ta' Kocner seħħew ftit xhur biss wara l-arrest u prosekuzzjoni ta' persuna oħra b'rabta mal-qtil tal-ġornalista Daphne Caruana Galizia liema qtil ukoll qed jintrabat max-xogħol ġornalistiku investigattiv li kienet qed twettaq.

Il-Qorti tqis li l-qtil ta' ġornalist, *multo magis* meta l-qtil huwa possibbilment marbut ma' xogħolu, jikkostitwixxi attakk manifest fuq il-liberta' tal-espressjoni u għalhekk, ir-rapportaġġ dwar kull materja konnessa ma' attakki fuq dan il-jedd fondamentali tal-bniedem, ma jistax jitqies bħala xejn inqas minn pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku kif ukoll pubblikazzjoni li saret fl-interess pubbliku.

Ikkunsidrat;

[24] Collins, *supra*, 9.86, p. 213.

Minn eżami tal-fatti pubblikati fl-imsemmija dikjarazzjonijiet privilegġġjati, ċioe' l-artikolu ppubblikat fuq theshiftnews.com fil-15 ta' Marzu 2019 u mis-serje ta' artikoli ppubblikati minn Jan Kuciak dwar l-investigazzjonijiet ġornalistiċi tiegħu fuq l-*online news portal* Slovakk, Aktuality.sk[25], jirriżulta b'mod inkonfutabbli li Marian Kocner kien fil-mira ta' investigazzjoni attiva u kumplessa ġornalistika da parti ta' Jan Kuciak fix-xhur u snin qabel ġie maqtul. Dawn l-investigazzjonijiet kienu fokati fuq l-involviment ta' Kocner fi skema ta' frodi tat-taxxa tal-VAT permezz ta' trasferimenti ta' proprjeta' u transazzjonijiet finanzjarji oħrajn bejn diversi kumpanniji reġistrati f'ġurisdizzjonijiet varji, li kellu involviment fihom l-istess Kocner. Fost dawn il-kumpanniji nsibu ż-żewġ kumpanniji International Finance Group Limited (IIFG) u International Investments Holdings Limited (IIHL) li twaqqfu ġewwa Malta minn Kocner bl-użu tas-servizzi ta' E&S Consultancy Limited li pprovdiet servizz ta' uffiċju reġistrat[26], u bl-involviment u parteċipazzjoni bħala direttur u rappreżentant legali u ġudizzjarju ta' l-avukat Christian Ellul[27] li kien qrib ta' Kocner għaliex eventwalment iżżewweġ lil bintu[28]. Jirriżulta wkoll mid-dokumenti prodotti fl-atti, il-parteċipazzjoni ta' Karl Schranz, direttur ta' E&S Consultancy Limited, bħala *company secretary* ta' IIFG. Jirriżulta wkoll li E&S Consultancy Limited kellha "B share" waħda fis-soċjeta' IIHL.

Jirriżulta li Jan Kuciak kien qiegħed jinvestiga b'mod profond u metikoluż mhux biss l-attivitajiet suspettużi ta' Kocner b'rabta mal-frodi fit-taxxa għad-detriment tal-Istat Slovak, iżda wkoll ir-raġuni għaliex l-investigazzjoni u prosekuzzjoni tiegħu twaqqfu ħesrem fuq ordni ta' ċertu investigatur bl-isem Stefan Jombik li, skont Kuciak, kellu rabtiet ma' Kocner[29]. Kuciak, fl-artikoli tiegħu, analizza fid-dettall it-trasferimenti multipli ta' proprjeta' immobiljarja fejn il-proprjeta' tkun tidher li temporanjament għaddiet lil terzi, fosthom il-kumpanniji Maltin kontrollati minn Christian Ellul,

[25] Dawn l-artikoli ġew tradotti b'mod uffiċjali għal-lingwa Ingliża għall-finijiet ta' dawn il-proċeduri u esebiti fl-atti.
[26] Ara dokument a folio 107.
[27] Ara dokument a folio 102 u *tergo*.
[28] Illum divorzjati.
[29] *"Elite police officers were attempting to prove that the businessman, whose name appears on the 'Slovak mafia lists', cost the State millions of euros. However, they were prevented from doing so by an investigator who is dealing with all known cases involving Kocner.* - Dok. D.2. - artikolu tas-26.6.2017.

mentri fil-fatt din il-proprjeta' tkun baqgħet taħt il-kontroll effettiv ta' Kocner. Jirrapporta wkoll il-ħlas ta' miljuni ta' Euro f'rifużjonijiet ta' taxxa fil-kontijiet bankarji tal-fergħa Slovakka tal-kumpannija IIHL mit-trasferimenti tal-lukandi f'Donovaly[30], kif ukoll serje ta' trasferimenti ta' miljuni ta' Euro mill-istess kumpanniji Maltin imwaqqfin minn Christian Ellul, is-soċju tiegħu u E&S Consultancy Limited, lil Marian Kocner jew kumpanniji oħrajn tiegħu[31]. Jan Kuciak irrapporta li l-kumpannija IIHL kienet waħda mill-iktar kumpanniji sinjifikanti fl-istruttura kollha involuta fit-transazzjonijiet kontroversjali li jinvolvu lil Marian Kocner: "*one of the most significant companies in the case.*"[32]

In effetti, mill-artikoli pubblikati minn Jan Kuciak, huwa minnufih evidenti li l-kumpannija IIHL kienet attiva ferm u ħolqa importanti fl-istruttura ta' kumpanniji "*mailbox*" li kienu involuti fit-trasferimenti kontroversjali tal-proprjeta' tal-lukandi u t-transazzjonijiet relattivi, tant kontroversjali li kienu qed jiġi investigati mill-Pulizija tan-National Financial Crime Unit ġewwa Slovakja.

L-investigazzjonijiet ta' Kuciak, rapportati f'dan is-serje ta' artikoli, iffokaw b'mod speċifiku fuq il-bejgħ ta' żewġ lukandi f'Donovaly fl-Islovakja, minn kumpannija ta' Kocner (Welten) lill-kumpannija Maltija IIHL bil-prezz ta' 25 miljun Euro, u fuq it-trasferiment ta' dawn l-istess lukandi minn IIHL wara li kien għadda inqas minn xahar, lil kumpanniji sussidjarji ta' IIHL għal prezz ta' 100,000 Euro biss. Ġie rapportat kif din l-iskema kienet tiġi imħaddma permezz ta' struttura korporattiva kumplessa - li fil-bażi tagħha tinsab il-kumpannija IIHL - li kienet qed tiġi investigata fuq il-premessa li tħaddmet bl-iskop li jiġi eluż il-ħlas tat-taxxa tal-VAT, bir-riżultat li l-Istat Slovak tilef €8 miljun f'taxxi liema ammont spiċċa fil-kontijet bankarji ta' Kocner.

"*Thanks to the speculative real estate transfers through British, Maltese and Caribbean letterbox companies, firms close to Kocner obtained tax refunds totalling*

---

[30] Vide Dok. E2.
[31] *Inkansy servis*
[32] Dok. F.2.

€4 million. ... Transfers of Kocner's two hotels in Donovaly, the last of which took place in March 2012, can only be described as strange. A Maltese company close to Kocner, International Investments Holdings Limited (IIHL), bought them from him and then sold them onto two subsidiaries.

The firms officially paid their parent company the purchase price with tax only in the form of a promissory note – and subsequently claimed back VAT from the State.

...

However, the seller (IIHL) had not paid the State the full amount of tax, which was around €4 million – but only €30,000.

How and why? In March 2012, IIHL – a company close to Kocner – reduced its tax liability by purchasing real estate and paying VAT in the same month. According to details given in a police finding, it bought a golf course in the village of Bac."[33]

Ukoll:-

"*Technically, this is true: €8 million went from the tax authorities into the accounts of companies whose owners were unknown. However, at the end of the chain was an investment company, International Investment Holdings Limited, registered in Malta under merely formal ownership.*"[34]

Jan Kuciak irrapporta wkoll:-

"*The current owner of the Bac golf course is a company that is now called International Finance Group Slovakia: Kocner, with others, originally founded this company as Gamatex Plus – and is now its managing director.*

[33] Dok. C.2. Ukoll: "*The facts are: As early as 2011, several loan agreements were concluded: on the basis of these, IIHL's €4 million VAT refund was transferred to accounts held by Marian Kocner and his companies ... The police findings state directly: 'On 18 April 2011, the amount of €1,700,000 was transferred to the Inkasny Servis account, on the basis of a loan agreement dated 18 April 2011 and concluded between IIHL as lender and Inkasny Servis as borrower. On 18 April 2011, a non-cash transfer in the amount of €2,300,000 was paid into Marian Kocner's account.'*" – Dok. E.2.

[34] Dok. F2 – artikolu tal-11.7.2017.

...
Officially, the majority owner of the company is International Finance Group Limited, which is registered in Malta.

However according to the Malta Business Registry, this company is run by Kocner alongside Christian Ellul – a lawyer who is his daughter's ex-husband.

The majority shareholder in the Maltese firm is Midas Investments Ltd, registered in the Caribbean archipelago of St. Kitts and Nevis, a company that has appeared several times in cases related to Kocner."[35]

Dawn l-artikoli jirrapportaw ukoll li n-National Criminal Agency tal-Islovakja kienet qed tinvestiga lil Kocner dwar dawn it-trasferimenti tal-proprjeta' minħabba s-suspett tal-Pulizija li t-transazzjonijiet multipli li saru bejn kumpanniji ta' Kocner f'ġurisdizzjonijiet differenti ("*letterbox companies*"), fosthom dawk Maltin imwaqqfin u mmexxija mill-attur - kienu fażulli għaliex l-istess Kocner kien għadu effettivament jikkontrolla l-lukandi li kien biegħ.

"Police officers from the National Finance Unit suspected that Marian Kocner's sale of his hotels in Donovaly was mere pretence – and that in fact he still controlled them.

They were working on the assumption that the businessman was trying to divert millons of euros from the State in the form of excessive VAT deductions, and they managed to gather a certain amount of information in their attempt to prove this.
...
These details which led to the State losing €8 million, took place in 2010 and 2012. Yet in April last year, Kocner indirectly admitted that he still controls at least one of the hotels in Donovaly."[36]

---

[35] Dok. C.2 ippubblikat oriġinarjament 22.6.2017.

[36] Dok. D.2. artikolu tas-26.6.2017.

Huwa evidenti li Jan Kuciak kien qed jinvestiga l-kompliċita' bejn Kocner u l-kumpanniji Maltin u speċifikatament l-attur Christian Ellul, li ssemma diversi drabi fl-artikoli ta' Kuciak. F'artikolu ppubblikat minn Jan Kuciak fil-5 ta' Diċembru 2017, ġie rapportat speċifikatament illi:-

"*Millions from the state budget were also received by companies founded in Malta by Christian Ellul. He later became Kocner's son-in-law. A substantial part of VAT refunds ended up in the accounts of Marian Kocner and his companies, in the form of loans.*"[37]

Il-konnessjoni ma' Malta tissemma diversi drabi fir-rapporti ta' Jan Kuciak u jirriżulta li Jan Kuciak kien bagħat serje ta' domandi lil Christian Ellul fir-rigward tat-trasferimenti tal-proprjetajiet bejn il-kumpanniji Maltin u oħrajn li kellhom konnessjoni ma' Kocner, iżda baqa' mingħajr risposta.

"*The point of this was that the owner's name would change only on paper – meaning that the hotels would, temporarily, be held in someone else's name – while Kocner would continue to be the real owner. For example, ownership would be transferred to companies controlled by Kocner's long-time acquaintance, Jana Slachtova, or his future son-in-law Christian Ellul, from Malta.*"[38]

Ukoll:-

"In fact, Kocner's daughter and Ellul had met several years earlier. Ellul had also been to Slovakia several times, and Kocner admitted in 2011 that he knew him."[39]

Ukoll:-

---

[37] Fol. 262.
[38] Artikolu ppubblikat 29.6.2017, Dok. E.2 fol. 204.
[39] Dok. D.2, fol, 198, 199.

"*The facts are: In 2009, in an interview with the magazine Info Donovaly, Kocner himself admitted that he knew Ellul and that his business in Donovaly appealed to his future son-in-law: 'It looks that she (his daugther Karolina) will stay in Malta, because she has found a boyfriend there. And I must say that he is very actively interested in what her father is doing at Donovaly: I think the time is coming when we will start having guests from Malta at Donovaly.'*"[40]

Ikkunsidrat;

Dak li għandu jiġi determinat mill-Qorti huwa jekk abbażi ta' dawn il-fatti kollha, l-opinjoni tal-konvenut illi l-attur flimkien mas-soċju tiegħu u s-soċjeta E&S Consultancy Limited kienu involuti fit-twaqqif u jew fl-amministrazzjoni tal-kumpanniji ta' Marian Kocner f'Malta u kienu involuti fi skema kumplessa ta' allegat frodi u evażjoni ta' taxxa li kienet qed tiġi investigata minn Jan Kuciak, u l-opinjoni tiegħu li, fil-kuntest tal-prosekuzzjoni ta' Marian Kocner għall-omiċidju tal-istess Jan Kuciak, għandhom jitwettqu arresti wkoll f'Malta, hijiex waħda li persuna onesta setgħet tesprimi abbażi tal-kumpless ta' fatti kollha fuq elenkati.

Kif stabbilit, il-fehmiet tal-konvenut, impunjati f'din il-kawa, huma bbażati fuq abbundanza ta' fatti li eżistew fiż-żmien tal-pubblikazzjoni kif ukoll fuq il-fatti affermati bħala tali fid-dikjarazzjonijiet privileġġjati fuq imsemmija, liema fatti ġew elenkati fid-dettall iktar qabel. Wara li rat l-atti u l-provi kollha u wara li kkunsidrat ir-retroxxena tat-trasferimenti multipliċi u kontroversjali li kienu jinvolvu miljuni ta' Euro u li fihom il-kumpanniji imwaqqfin minn Christian Ellul bl-involviment ta' Karl Schranz u tas-soċjeta' E&S Consultancy Limited, ċioe' IIHL u IFGL, kienu ħolqa importanti u kellhom rwol essenzjali fit-transazzjonijiet li kienu qed jiġu investigati intensivament minn Jan Kuciak fl-Islovakja, il-fatt li l-attur kien id-direttur ta' dawn iż-żewġ kumpanniji u miżżewweġ lil bint Kocner, u meqjus ukoll il-fatt illi sena wara l-qtil ta' dan il-ġornalist, minnufih qabel il-pubblikazzjoni tat-*tweet*s impunjati, Marian Kocner ġie arrestat u mixli b'dan il-qtil, filwaqt li ġie pubblikat

[40] Dok. E.2. artikolu ppubblikat fid-29.6.2017.

f'theshiftnews.com li l-Pulizija fl-Islovakja kienet qed tikkunsidra lix-xogħol investigattiv tal-ġornalista Jan Kuciak bħala mottiv rejalistiku wara dan il-qtil, il-Qorti tqis illi abbażi ta' dawn il-fatti kollha **persuna onesta setgħet faċilment, leġittimament u onestament issawwar l-opinjonijiet li esprima l-konvenut.**

Ikkunsidrat;

B'referenza għal diversi sottomissjonijiet li saru fin-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur, il-Qorti trid tissenjala li meta tkun qiegħda tistħarreġ il-validita' o meno ta' difiża ta' opinjoni onesta, il-Qorti m'għandiex tindaga u tistabbilixxi x'inhija l-verita' jew x'għandha tkun l-opinjoni onesta korretta li kellha tiġi formulata abbażi tal-fatti relevanti minflok dik espressa mill-pubblikatur. Wisq inqas huwa relevanti l-fatt li m'hemmx prova li xi ħadd oltre għall-pubblikatur, wasal għall-istess konklużjoni jew esprima l-istess fehma bħal dik impunjata.

Per eżempju, il-fatt li l-attur u s-soċju tiegħu, jew il-kumpannija tagħhom E&S Consultancy Limited, qatt ma tħallsu l-ebda *dividend* jew ħadu xi tip ta' profitt mill-kumpanniji ta' Marian Kocner, mhuwiex relevanti għad-determinazzjoni dwar jekk il-konvenut esprimiex opinjoni onesta, apparti li ma jidhirx li dan huwa fatt li abbażi tiegħu l-konvenut iddikjara l-opinjoni tiegħu fil-pubblikazzjonijiet in diżamina.

L-istess jgħodd għar-raġuni għaliex iż-żewġ kumpanniji li ġew imwaqqfa bl-involviment tal-attur, is-soċju tiegħu u E&S Consultancy Limited: din m'hijiex relevanti ġaladarba ġie stabbilit li hemm bażi fattwali li juri li l-kumpanniji IIHL u IFGL kienu effettivament involuti b'mod attiv fl-iskema suspettuża li kienet qed tiġi investigata minn Jan Kuciak kif ukoll mill-Pulizija fl-Islovakja in konnessjoni ma' frodi fit-taxxa tal-VAT. Għalkemm huwa minnu illi l-kumpannija IIHL ġiet xolta u ma għadhiex teżisti llum, dan il-fatt ma jnaqqas xejn mill-fatt illi huwa ppruvat li fiż-żmien meta kienet teżisti, kienet involuta attivament, flimkien mal-kumpannija IFGL, mhux biss ma' Marian Kocner iżda wkoll f'diversi transazzjonijiet suspettużi ta' miljuni ta' Euro, liema transazzjonijiet kienu qed jiġu investigati mill-Pulizija fl-

iSlovakja u minn Jan Kuciak bħala parti minn skema għall-evażjoni tat-taxxa operata minn Kocner.

Kwantu għall-oġġezzjoni tal-attur għall-użu mill-konvenut tal-kelma "*engineered*", il-Qorti tqis li din hija infondata. Anke kieku stess dik il-kelma fiha nnifisha tista' twassal l-implikazzjoni li kien l-attur u s-soċju tiegħu li sawwru l-iskema biex jiġi kommess il-frodi fit-taxxa imsemmi fil-pubblikazzjonijiet impunjati, huwa risaput illi biex jiġi determinat jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzjoni diffamatorja, din għandha tinqara u tinftiehem fl-assjem tagħha u mhux b'mod spezzettat b'emfasi fuq kelma waħda minflok oħra fejn din ma tkunx ingħatat xi prominenza fil-pubblikazzjoni nnifisha. Fil-każ in diżamina, hu ovvju li l-emfasi li sar mill-konvenut fit-*tweets* tiegħu hija fuq l-involviment tal-attur ma' Marian Kocner f'din l-iskema, anzicche' fuq il-presuna li ħarġet bil-kunċett tal-iskema u min kien l-iktar involut attivament fit-tħaddim tagħha.

F'kull każ, il-Qorti tqis illi mill-artikoli pubblikati minn Jan Kuciak, huwa evidenti l-involviment attiv tal-kumpanniji Maltin IFGL u IIHL fl-iskema li allegatament intużat biex jitwettaq il-frodi fit-taxxa li kien qed jiġi investigat minn Jan Kuciak, u dan irrispettivament mill-użu tal-kelma "*engineered*": kelma li fl-aħħar mill-aħħar ma twassal l-ebda imputazzjoni li m'hijiex ibbażata fis-sostanza fil-fatti rapportati minn Jan Kuciak fuq is-sit Aktuality.sk.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, l-attur jallega wkoll li l-konvenut ippubblika t-*tweet*s impunjati biex jaggravah u biex jagħmillu l-ħsara billi joħloq konnessjoni kriminali bejnu u bejn il-qtil ta' ġornalist ġewwa l-Islovakja. Jissottometti li dan kollu kif ukoll il-fatt li l-pubblikazzjonijiet saru fuq il-kont personali tal-konvenut fuq Twitter, għandu jxejjen l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta.

Gatley[41] jgħid hekk in propositu tal-prova li tista' twaqqa' l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta: -

"*There are matters on which the public has a legitimate interest or with which it is legimitately concerned, and on such matters it is desirable that any person should be able to comment freely, and even harshly,* ***so long as he does so honestly and without malice****. (The malice which rebuts the defence does not mean ill-will or spite, but rather lack of belief in the opinion expressed – footnote 6)*"[42]. (emfasi tal-Qorti)

Il-prova li l-istqarrija impunjata hija motivata b'malizzja u kwindi l-prova li l-istqarrija ma tirrappreżentax l-opinjoni ġenwina tal-konvenut, tispetta lill-persuna aggravata.

Minn din il-perspettiva, l-essenza tal-malizzja li tista' twaqqa' d-difiża tal-opinjoni onesta hija fondamentalment differenti minn dik il-malizzja li hija relevanti biex twaqqa' difiża invokata taħt l-Artikolu 5 tal-Att: id-difiża tal-pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku. Għalhekk, il-Qorti ma tistax taqbel mal-attur meta fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu, jissottometti li l-konvenut meta poġġa l-mistoqsija "*Will there be arrests in Malta too?*", aġixxa b'malizzja u bl-iskop li jagħmillu l-ħsara, għaliex dak li kellu jiġi ppruvat hu li l-konvenut mhux veru jemmen f'dak li esprima u aġixxa b'mod diżonest: prova li fil-prattika tista' tippreżenta diffikoltajiet sostanzjali.

In tema ġie ritenut b'awtorita': "*A comment which falls within the objective imits of the defence of fair comment can lose its immunity only by proof that the defendant did not genuinly hold the view he expressed. Honesty of belief is the touchstone. Actuation by spite, animosity, intent to injure, intent to arouse controversy or other motivation, whatever it may be, even if it is the dominant or sole motive, does not of itself defeat the defence. However, proof of such motivation may be evideence,*

[41] On Libel and Slander, 2013, 12.1, p. 424.
[42] Ara speċifikatament id-deċiżjoni fil-każ **Tse Wai Chun v. Chang**, Lord Nicholls, (2000) HKCFA 86 EMLR 31.

sometimes compelling evidence, from which lack of genuine belief in the view expressed may be inferred.”[43]

Din il-prova ġeneralment issir billi jintwera li l-pubblikatur naqas b’mod deliberat milli jsemmi fatti jew provi skolpanti noti lilu jew billi jintwera li bħala fatt, ma kien hemm l-ebda bażi fattwali għall-kumment.

Iżda f’dan il-każ li għandha quddiemha, il-Qorti ma rriskontrat l-ebda prova fl-atti li turi illi l-konvenut aġixxa speċifikatament biex iqajjem kontroversja jew biex jagħmel ħsara lis-soċjeta’ attriċi jew lill-uffiċjali tagħha, wisq inqas xi prova li huwa naqas xjentement milli jsemmi xi fatt eżistenti dak iż-żmien li kieku ssemma, kien ikun kapaċi jimmina l-kummenti tiegħu stess jew iġibhom fix-xejn u dan tal-aħħar ma ġie allegat imkien mill-attur la matul is-smigħ tal-provi u lanqas fis-sottomissjonijiet finali tiegħu.

Għaldaqstant, il-pubblikazzjonijiet impunjati ma jistgħux jitqiesu bħala diffamatorji għaliex l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta, sollevata mill-konvenut, hija mistħoqqa u għandha tiġi milqugħa.

Dan ifisser li mhux meħtieġ li jiġi mistħarreġ is-siwi tal-eċċezzjoni enumerata 3(iii) fir-Risposta tal-konvenut filwaqt li l-Qorti tqis li l-eċċezzjoni 1(b), tikkonsisti f’kumment jew sottomissjoni anzicche’ eċċezzjoni li tista’ sservi biex tiddetermina l-azzjoni attriċi.

Għal dawn il-motivi, taqta’ u tiddeċiedi billi filwaqt li tiċħad l-eċċezzjoni 1(c) u filwaqt li tastjeni milli tieħu konjizzjoni tal-eċċezzjoni 2(iii), qiegħda tilqa’ l-eċċezzjoni tal-opinjoni onesta taħt il-paragrafi 2(i) u 2(ii) fir-Risposta tal-

[43] Vide **Tse Wai Chun v. Cheng** – *supra.*

konvenut u konsegwentement tiċħad it-talbiet tal-attur bl-ispejjez jithallsu mill-istess attur.

DR. RACHEL MONTEBELLO
MAĠISTRAT.